

ACTA MOLDAVIAE MERIDIONALIS
VASLUI
XXI, 1999

SCRISORILE DIN COLECȚIA DR. MARCEL VAINFELD

Alina ZAHARIA

Înscriindu-se în galeria prestigioasă a marilor colecționari ai Bârladului, dr. Marcel Vainfeld se impune cu o serie de obiecte de Artă Orientală și Extrem Orientală incluse într-o colecție ce a fost donată muzeului nostru în anul 1981. Ceea ce a rămas sub tăcere, dacă se poate spune așa, sunt scrisorile și o serie de acte legate de cel ce a fost Marcel Vainfeld și implicit tatăl său, dr. Isac Vainfeld, scrisori care prezintă importanță datorită valorii lor din punct de vedere al conținutului, și nu numai.

Născut la data de 1 februarie la Bârlad, după unii în anul 1872 ("Coordonate bârlădene – culegere literară" – iulie, 1972, Bârlad, p. 36), după alții în anul 1877 ("Antologia Scriitorilor Bârlădeni" – G. Ursu și G. Nedelea, Bârlad, 1937, p. 31), Isac Vainfeld, cunoscut în lumea literară sub pseudonimul Ion Palodă, a fost stăpânit de timpuriu de o pasiune pentru literatură, pasiune ce nu l-a părăsit nici în ultimele zile de viață. A scris la "Graiul nostru", "Cronica Moldovei", "Răzeșul" "Țara de Jos", "Vremuri bune"

Studiind la Liceul "Gh. Roșca Codreanu" din Bârlad, fără a fi un elev eminent, face parte din orchestra liceului, ia parte la înființarea "Societății Cultural-Științifice" devenită ulterior "Societatea literar-științifică Stroe Belloescu", scoate în 1886 publicația "Revista", în colaborare cu scriitorul Ion D. Manolache.

În perioada studenției la Iași, Isac Vainfeld se ocupă de muzică în paralel cu studiile de medicină, cântând în formația de cameră condusă de profesorul de conservator și compozitor, Caudella.

Activitatea sa pe linie culturală este întregită prin activitatea în societatea locală "Filarmonica" și "Armonia" dar mai ales în cadrul "Academiei bârlădene", unde, în timpul ședințelor săptămânale era criticul cel mai competent, în sensul că el "comenta versurile, le analiza și dădea o sentință definitivă care era așteptată cu teamă și înfrigurare" ¹

Frecventând cursuri cu persoane din cele mai variate medii sociale se făcuse îndrăgit pentru faptul că avea cu fiecare ce discuta. A legat prietenii de durată cu mai multe personalități dintre care pictorii Stavru Tarascov, N.N. Tonitza, D. Hârlescu, scriitorii G. Tutoveanu, Emil Gârleanu, V.I. Popa și alții.

Correspondența cuprinde scrisori semnate de Elena Siminov; fratele lui Isac Vainfeld, dar cele mai multe dintre ele poartă semnătura lui Alexandru, un foarte bun prieten, cum de altfel reiese din rândurile pe care acesta i le adresează lui I. Vainfeld.

Cele doar cinci scrisori ale lui Alexandru pun în lumină într-un mod aparte

anii de prietenie cu I. Vanfield. Corespondența lor a continuat și în perioada când Alexandru se afla peste hotare, la Paris sau la Viena, împreună cu sora sa, Elena. Cele cinciscriori trimise din Paris și Viena, prin anii 1910-1911 abundă în amănunte legate de petrecerea timpului său și de preocupările localnicilor din orașele amintite. De exemplu, la Paris, din câte afirmă Alexandru francezii manifestă un adevărat cult pentru amenajarea grădinilor, parcurilor și teraselor, totul fiind "absolut unic". Se pare însă că stadiul de extaz s-a continuat la Viena, unde, deși iarnă, orașul arăta încântător. Priveștiștea a fost completată într-un mod cu totul original, "cum numai nemții sunt în măsură s-o facă". Este vorba de câteva concerte clasice la care Alexandru a asistat și a rămas "frumos impresionat de modul inteligent și instructiv cum știu nemții să răspândească muzica cea mai serioasă". Deși totul pare să se deruleze după reguli bine stabilite, există și excepții. Problema apare în momentul în care la balurile mascate vin "mai mult cocote, nu întâlnești fete cumsecade", studenții fac mai tot timpul politică și "mai rău ca la noi (adică în România), fac politică extranaționalistă, ba încă mai găsesc motive de sfadă și fac chestii religioase pe lângă celelalte", ceea ce, probabil, îi lasă un gust amar. În schimb a existat și o parte bună a lucrurilor, în sensul că, la Viena bibliotecile erau foarte bine aranjate, metodic, oferind multiple informații pentru cel ce voia să se instruiască și să cunoască.

Întors acasă, la București, îi scrie lui I. Vainfeld o scrisoare în data de 7 mai 1912, din care nu lipsesc picanteriile. Ochiul critic al lui Alexandru surprinde elemente, demne de menționat, ale vieții tepidante din capitala țării. Ca oraș, "Bucureștiul este destul de interesant pentru cel ce voiește a-i găsi ceva de văzut... sunt interesante timpurile de aici și modul de petrecere al bucureștenilor". Însă "caracterul locuitorilor de aici mi se pare tot așa de respingător ca și apetiturile lor, numai că ai ocazia să le poți evita". Sentimentul de frustrare se face simțit în următoarele cuvinte ale lui Alexandru: "Aș voi să mă duc Dumineca uneori prin împrejurimi după obiceiul ce mi-l făcusem în străinătate, dar Bucureștiul nu prea are bagatele de acestea și se vede că locuitorii lui nu le prea simțesc lipsă, pierzându-și timpul liber în vizite și fleicării".

Oare ce concluzie ar trebui să tragem din cele spuse de Alexandru? Că bucureștenii nu știau să-și folosească banii și avantajele materiale ale unui oraș mare decât în astfel de scopuri?

Suntem acum în 17 septembrie 1913, când Alexandru ne face cunoscut că soția lui I. Vainfeld fusese bolnavă, fapt pentru care ezitase să-i scrie prea curând știindu-i "sub impresia tristelor vești" "pe care i le-a comunicat "în cartea poștală" ce i-a trimis-o.

În treacăt, Alexandru amintește și de situația politică din țară că "ultima noutate este că în urma pactului între Take și Marghiloman, guvernul are să o mai ducă până la primăvară". Și, într-adevăr guvernul conservator de coaliție, format în toamna anului 1912 s-a retras la sfârșitul anului 1913 tocmai pentru faptul că succesele militare și diplomatice ale României în războaiele balcanice i-au făcut lui Titu Maiorescu și Take Ionescu să considere că sarcinile pentru care fusese format guvernul lor fuseseră îndeplinite.²

În anul 1939, și anume pe data de 16 mai, scrisoarea semnată de Elena Siminov, sora lui Alexandru, cuprinde cuvinte de mulțumire pentru mângâierea "în neagra singurătate" în care a căzut "de când s-a dus el cel mai ideal frate și cel mai scump și sincer prieten" ce a avut pe lume. Este vorba desigur de Alexandru, care se stinsese din viață în doar două luni, de un cancer de ficat "care a evoluat cu o repeziune teribilă din clipa când a fost descoperit prea târziu spre a fi operat".

Seria scrisorilor către I. Vainfeld continuă cu cea primită de la M. Kapri, din Iași, în care îi relatează starea sănătății lui I. Vainfeld, care bolnav fiind trebuia să întrerupă studiile timp de un an, ca să nu dea ocazia "redeșteptării acestor focare"

Trebuie să precizez faptul că M. Vainfeld, în acel moment, avea o afecțiune pulmonară, motiv care impunea acest repaos timp de un an. Opunându-se vehement întreruperii studiilor, dr. M. Kapri i-a propus lui Marcel o variantă cu care acesta a fost de acord; și anume să plece imediat acasă, să stea acolo până la examenul de Fiziologie "pe care îl dă, îl trece și pleacă din nou acasă pentru a sta în repaos până după vacanța Crăciunului când va reveni la Iași pentru a-și continua cursurile și va aduce un certificat medical pentru motivarea absențelor din acest răstimp". Însă, spre finalul scrisorii aflăm părerea dr.-lui Kapri "părerea mea este că Marcel poate urma cursurile mai departe, fără a mai face întreruperea până după Crăciun. Dacă în fața lui am stăruit pentru această întrerupere am făcut-o pentru el, simțind în mine un sprijin să nu ia lucrurile prea ușor și prin vreo imprudență oareșicare să nu le agraveze în adevăr. După mine, de altfel, leziunile ce se văd nu prezintă nici o gravitate și nici un motiv de îngrijorare nici în prezent și nici...", aici terminându-se această scrisoare, continuarea urmând să o intuim noi, întrucât aceasta lipsește. Cu siguranță Marcel s-a însănătoșit și și-a putut continua studiile, pentru că peste ani îl găsim exercitându-și profesiunea de medic.

Impresionantă este și scrisoarea trimisă lui Isac Vainfeld de către fratele său; scrisoare ce cuprinde fraze pline de răzvrătire și termeni de comparație. "Te luăm drept pildă, comparam faptele mele nu cu faptele tale căci vecinic erau un mister pentru mine – ci cu vorbele tale frumoase, cu morala ta, cu dogenele tale, și vărsam lacrimi și roaie de ce m-am născut așa de păcătos... Tu însă rămăseși idealul meu. Când voiam să mă torturez pentru faptele mele rele – acum nu le mai găsesc așa de rele – mă compar cu tine... Ceea ce eu făceam cu mulți, mulți ani înainte tu faci acum, om bătrân cu idealuri, principii, cu morală, bun, cu o încredere oarbă în sfaturile tale, în adevărurile căutate de tine, mă privam de orice putea să-mi facă plăcere, de ceea ce ceilalți de vârsta mea făceau. Și nu regret, dar mai bine când te văd pe tine căzut jos. Nu, nu te teme că întorc arma. Nu te voi copleși cu morală, nu te voi sângera – dacă mai simți tu ceva – cu reproșuri. Dacă îți scriu rândurile acestea nu e pentru a te muștrăli pe tine, ci a-ți arăta cât de mult m-ai înșelat... Mă dogeneam – și asta când eram mai tânăr – de lipsă de seriozitate, de demnitate. Și dacă nu o aveam era tot din vina ta căci tu mă excludeai din cercul tău pe care atunci îl adoram – acum nu mai regret. Căci rău am fost și fără voi. Nu trebuia să vă imit pe voi... Eu, naiv, care nu știam să acopăr tot ce făceam, care nu știam să vorbesc de lucruri frumoase, eu nu pot să-ți scriu sfaturi, pot numai să te deplâng și să mi se rupă inima"

Cu aceste cuvinte se încheie scrisoarea, pe care am reprodus-o aproape în întregime tocmai pentru a evidenția sentimentul de frustrare și revoltă. Sunt evidente frământările interioare care explodează în cuvinte acide adresate fratelui.

Din cele două scrisori adresate de data aceasta dr.-lui M. Vainfeld, prima semnată de prof. liceului "D.A. Sturdza" din Tecuci – Gh. Ursu și a doua de către Gh. Macarie, aflăm amănunte despre preocupările literare și artistice ale lui Ion Palodă, acesta nefiind nimeni altul decât dr. Isac Vainfeld, care semna sub pseudonim.

În prima din aceste scrisori, cea aparținând lui Gh. Ursu este subliniată contribuția lui Ion Palodă în viața literară a Bărladului prin publicații în reviste. Autorul scrisorii continuă cu afirmația: "Nimeni poate nu păstreze o mai aleasă aducere aminte decât mine a comentariilor așa de subtile pe care le făcea acest

scriitor în cercul Academiei pe care doar Ibrăileanu în cursul de la Universitate le-a egalat...; în formația mea suflătească Ion Palodă își are rolul lui hotărâtor, iar astăzi am numai sentimente de admirație și de recunoștință față de omul de cultură aleasă cu care Bârladul adevărat se "mândrește" cu care de altfel își încheie această scrisoare.

Gh. Macarie, lector doctor la Facultatea de Filologie din Iași, lucrând la o monografie asupra pictorului D. Hârlescu îi cere amănunte și lămuriri de această dată dr.-lui M. Vainfeld, cu privire la una din lucrările pictorului amintit, știind că acesta a avut relații de prietenie cu Isac Vainfeld.³

În concluzie, materialul de față elaborat pe baza conținutului scrisorilor din Colecția Dr. Marcel Vainfeld redă imagini și aspecte ce constituie mărturii ale vieții celor două personalități marcante ale Bârladului, introducându-ne în atmosfera desfășurării evenimentelor de atunci.

THE LETTERS FROM MARCEL VAINFELD'S COLLECTION SUMMARY

This study about the letters from Marcel Vainfeld's Collection emphasizes the friendship between Dr. Isac Vainfeld, Marcel Vainfeld's father, and important personalities in romanian culture and not only, aspects from social life of those times, from our country but also from abroad; aspects from his personal life, eloquent from this point of view being the letter sent to Isac Vainfeld by his brother, from wich we can see the relationship between them.

The stuff which has been presented is accompanied by some fragments from the letters and also by photos, which illustrates and confirms the affirmations that have been made.

NOTE

Lilica Nicola – "O viață închinată culturii bârlădene, *Ion Palodă* și Academia Bârlădeană" în "*A VIII-a întâlnire a bârlădenilor din București – 7 noiembrie 1981*" după G.G. Ursu, "*Lumina*", Bârlad, III, 29-30 august 1947, p. 6.

² Keith Hitchins – "*România 1866-1947*", Ediția a II-a, București, 1998, p. 144.

³ Lucrarea semnată de D. Hârlescu, datată 1908, a fost achiziționată de dr. Isac Vainfeld și donată Muzeului "Vasile Pârvan" în anul 1935.

